

Razvoj mediacije v pravnih zadevah pri Okrožnem sodišču v Ljubljani od leta 2001 do 2019

Sara Ahlin Doljak*

POVZETEK

Avtorica poudarja, da je bistvena prednost reševanja sporov v mediacijskem postopku pred sodno pravdo v tem, da je slednja vedno usmerjena nazaj, v preteklost, v ugotavljanje kaj je šlo narobe in kdo je za to odgovoren; medtem ko je sistem reševanja sporov v mediaciji usmerjen v prihodnost, zato ponuja bistveno bolj kreativne rešitve, kot so tiste, ki jih lahko prisodi sodišče. Pomembna konkurenčna prednost mediacijskega reševanja sporov je, da zagotavlja ohranitev dobrih poslovnih razmerij tudi, kadar pride do nesoglasij. Kot vrsta evropskih držav, je tudi Slovenija uvedla tržni model sodišču pridružene mediacije

Mediabilnost (primernost za mediacijo) spora je temeljna predpostavka za izvajanje mediacij. Zato kriteriji kot so npr. pripravljenost strank, želja po dolgoročnih rešitvah, časovna in finančna komponenta, narava razmerja med strankami, ne morejo biti *numerus clausus*, saj lahko v posameznem primeru ali pri določeni vrsti sporov in metodi mediacije, nastopijo še drugi kriteriji, ki lahko odločilno vplivajo na primernost ali nesprejemljivost primera za mediacijo. V nobeni družbi mediacija *via facti* ne more biti uspešna, če ne doživi široke in afirmativne podpore predvsem sodnikov in odvetnikov, pa tudi drugih poklicev, ki lahko koristijo pri mediacijskih postopkih (npr. socialni delavci, psihologi, itd.).

Ključne besede: mediacija, terminologija, zgodovinska razvojnost, oblike ADR/ARS v Sloveniji – s posebnim ozirom na mediacije, vloga pravnikov v mediacijah.

* doc. dr. Sara Ahlin Doljak, Evropska pravna fakulteta, Nova Univerza, odvetnica, mediatorica pri Okrožnem sodišču v Ljubljani, predavateljica, E-mail: sara.ahlin-doljak@epf.nova-uni.si

Development of mediation in litigation matters at the Ljubljana District Court from 2001 to 2019

ABSTRACT

The author stresses that a crucial advantage of solving disputes in a mediation process in comparison with litigation is presented by a fact that litigation is always oriented to the past, because it has to be found out what went wrong and who is responsible for that. On the contrary, a system of solving disputes through mediation is oriented to the future, and therefore it provides much more creative solutions than those which are judged by a court. Important competitive advantage of solving disputes through mediation is its capability to provide keeping good business relationships also in a case of disagreements. Slovenia is among many European countries which have implemented a market model of mediation associated with a court.

Mediability (suitability for mediation) of a dispute is a basic presumption for performing mediations. Consequently, criteria such as willingness of parties, preference for assure long-term solutions, financial and time component, nature of relationship between parties, could not be *numerus clausus*. Namely, in individual cases or at certain types of disputes and methods of mediation other criteria could take place which could have a decisive impact on suitability or unacceptability of the case for mediation. It is not possible for mediation *via facti* to be successful in any society, if it does not get a broad and affirmative support especially by judges and lawyers, as well as other professions which could make valuable contributions to mediation processes (e.g. social workers, psychologists, etc.).

Keywords: mediation, terminology, historical development, ADR forms in Slovenia - with special regard to mediation, the role of lawyers in mediations

1. Uvod

Državni zbor Republike Slovenije je 23. maja 2008 sprejel sodoben **Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zade-**

vah¹. Namen sprejetega zakona je bilo spodbujanje izvensodnega reševanja sporov v civilnih in gospodarskih zadevah z uporabo mediacije. To je bil že drugi zakon, poleg že sprejetega **Zakona o arbitraži**², ki je pri državljanah spodbudil uporabo postopkov mirnega reševanja sporov in po možnosti razreševal spore med strankama že pred začetkom sodnega postopka s sporazumom.

Mediacija je izmed vseh oblik alternativnega reševanja sporov v Sloveniji najbolj razširjena. Pri postopku mediacije mediator pomaga strankam doseči sporazum, ki bi razrešil njihov spor in na novo uredil njihova medsebojna razmerja, kot tretja nevtralna oseba - mediator. Vloga mediatorja je v pomoči strankam, da same dosežejo sporazumno rešitev spora, nima pa mediator pristojnosti za sprejem zavezujoče rešitve spora (kot npr. v obliki ADR³ mediacija - arbitraža, za katero se zavzemam).

Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah vsebuje splošne procesne in materialne določbe ter načela mediacijskega prava, kot so zlasti:

- vpliv mediacije na sodne postopke,
- zaupnost v mediaciji razkritih podatkov,
- prepoved njihove kasnejše uporabe v dokazne namene ter
- vpliv mediacije na tek zastaralnih in prekluzivnih rokov.

- Mediacija strankam pomaga brez sodnega postopka doseči **sporazum** tako, da se razreši njihov spor, z namenom ohranitve nadaljnjih osebnih in poslovnih odnosov. Takšna rešitev je sprejemljiva za vse stranke, saj le-te same oblikujejo vsebino sporazuma. Mediacija je iz tega razloga primerna tako za fizične osebe, obrtnike, kot tudi za druge gospodarske subjekte.

- Postopek mediacije je izrazito neformalen, zato je **enostaven** in mnogo **hitrejši** od sodnega postopka, ki lahko traja kar nekaj časa.⁴ Tak način reševanja sporov je zato za stranke veliko bolj priazen.

- Za stranke je mediacija mnogo **cenejša** od sodnega postopka. Ker stranke v postopku mediacije dosežejo sporazum, se na-

¹ Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah (ZMCGZ). Uradni list RS, št. 56/08.

² Zakon o arbitraži (ZArbit). Uradni list RS, št. 45/08.

³ Kratica ADR pomeni »*Alternative Dispute Resolution*« ali po slovensko ARS »alternativno reševanje sporov«

⁴ V svoji odvetniški praksi imam spis, starejši od 10 let. Gotovo pa je rekorder spis pred ESČP v Strasbourgu, ko je po besedah bivšega predsednika tega sodišča, dr. Luziusa Wildhaberja (Švica), zadeva pred nacionalnim sodiščem trajala 51 let.

mreč ne plačuje nobene takse, pa tudi stroški odvetnikov so bistveno nižji (manjši), kajti plačilo odvetniških storitev ni odvisno od uspeha v sodnem postopku.

Razlog za sprejem Zakona o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah je bila postopna mednarodna harmonizacija zakon-skih ureditev mediacije. Za slednje si je prizadevala Komisija Združenih narodov za mednarodno trgovinsko pravo (UNCITRAL), ki je leta 2002 sprejela Vzorčni zakon o mednarodni trgovinski kon-ciliaciji⁵. Generalna skupščina Združenih narodov je na svojem 57. zasedanju dne 19. novembra 2002⁶ državam priporočila, da pre-učijo možnost uzakonitve Vzorčnega zakona zaradi zagotovitve enotnosti pravne ureditve reševanja sporov, upoštevajoč posebne potrebe mednarodne trgovinske koncilacije. Zakon je v notranjo zakonodajo vnesel **direktivo Evropskega parlamenta in Sve-ta EU (v nadaljevanju Direktiva 2008/52/ES)** o nekaterih vi-dikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah. Navedena Di-rektiva 2008/52/ES je bila sprejeta dne, 23. aprila 2008, in je eden od dosežkov slovenskega predsedovanja Svetu EU.⁷

Začetki sodišču pridružene mediacije v Sloveniji segajo v leto 2001, ko se je začel izvajati program na Okrožnem sodišču v Lju-bljani, sprva v obliki pilotnega projekta. Programi sodišču pri-družene mediacije, ki jih imamo danes, so uspešni. Minimalisti-čen normativni pristop tega segmenta alternativnega reševanja sporov (ARS) se mora nadaljevati tudi v prihodnje. Vendar pa se zdi preveč tvegano, da bi bila nekatera vprašanja, kot sta npr. načeli prepovedi dokazovanja in zaupnosti, odvisni od avtonomije strank. Ko razmišljamo o viziji avtonomne ureditve, se porajajo zlasti vprašanja o možnostih zunanjega izvajalca (družbe, inštituti, odvetniške pisarne, ki se ukvarjajo z mediacijami) (*court connec-ted mediation*) in plačila za storitve v mediaciji.⁸

2. Sodišču pridružena mediacija

Sodišče zagotavlja izvajanje mediacijskih storitev s pomočjo mediatorjev, ki so bili v veliki večini vključeni v program izobraže-

⁵ UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation with Guide to Enactment and Use.

⁶ Official Records of the General Assembly, Fifty-seventh Session, Supplement No. 17 (A/57/17), annex I

⁷ Direktiva 2008/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2008 o nekaterih vidikih me-diacije v civilnih in gospodarskih zadevah, objavljena 24. maja 2008 v Uradnem listu RS št. 136/2008.

⁸ Tako tudi **Betetto**, 2008, str. 8 in nasl.

vanja (osnovni in nadaljevalni), ki ga je organiziralo in zanj predpisalo minimalne standarde sodišče v okviru izobraževanja, ki ga organizira Društvo mediatorjev Slovenije, Odvetniška zbornica Slovenije in drugi ponudniki mediacijskih izobraževanj).

Na **seznamu aktivnih mediatorjev** tega sodišča jih je **danes 84** na dan 12. 8. 2020. Status mediatorja lahko v skladu z zahtevami programa pridobijo večinoma pravniki, teh je trenutno 76, ostali so iz poklicev družboslovnih smeri, za komediatorje (komediacija naj bi bila praksa v družinskih zadevah, a zaradi pomanjkanja proračunskih sredstev, se ta ne izvaja že nekaj let), to ni pogoj. Največ aktivnih mediatorjev izmed pravnikov je odvetnikov, sledijo upokojeni sodniki in pravniki v gospodarstvu, nekaj je notarjev in (tudi upokojenih) sodnikov (njihovo število je od začetka izvajanja programa, ko so bili v večini, bistveno upadlo). **Komediatorji** so psihologi, socialni delavci in drugi nepravniki.

Obstajata **dva** glavna **načina napotitve** na mediacijo:

1, stranki se o možnosti, da spor rešita v postopku mediacije, obvesti z **brošuro**, ki se rutinsko pošilja obema, v fazi pošiljanja tožbe toženi stranki;

2, stranki se o možnostih, da spor rešita v postopku mediacije, seznani na naroku za glavno obravnavo, ko jima informacijo o programu in mediaciji kot metodi ARS **dá sodnik**, ki mu je zadeva dodeljena.

Program temelji na načelih prostovoljnosti, brezplačnosti in učinkovitosti (sporazum se zapiše v obliki sodne poravnave, ki je izvršilni naslov). Vodenje programa in administrativna opravila (vključno s pojasnili strankam, spremljanjem uspešnosti programa in proaktivnem obveščanjem javnosti) izvaja leta 2008 razvijala ob skromni zakonski in podzakonski normativni ureditvi, na podlagi avtonomne pravne ureditve. Prav programom sodišču pridružene mediacije gre zasluga za zanimanje javnih občil za ADR⁹; povpraševanje po mediaciji s strani potencialnih uporabnikov na sodišču in zunaj njega, ter »dvig zavesti« prebivalstva o obstoju in prednostih ADR nasploh.

2.1. Normativna ureditev in ukrepi sodne politike

Minimalistična zakonska in podzakonska ureditev mediacije se je v Sloveniji izkazala za prednost (»manj je več«), saj je dala sodišču

⁹ Glej Belo knjigo o mediaciji, Društvo mediatorjev Slovenije (DMS), junij 2008, 117 str.

proste roke za oblikovanje programov, ki so prilagojeni potrebam uporabnikov. Čeprav mora tak pristop prevladovati tudi v prihodnje, pa se zdi vendarle preveč tvegano, da bi bila nekatera vprašanja odvisna od avtonomije strank. To velja zlasti za vsebino načela zaupnosti v mediaciji in prepoved dokazovanja, kar opredeljujeta Direktiva 2008/52/ES in tudi Vzorčni zakon UNCITRAL o mednarodni trgovinski conciliaciji. V Sloveniji pa bi moralo biti urejeno v procesni zakonodaji.¹⁰ Kar zadeva podrobnejšo opredelitev drugih etičnih standardov in pravil (npr. vprašanje nepristranskosti in usposobljenosti mediatorja, konflikta interesov), pa bi lahko dali prednost avtonomni ureditvi (npr. s kodeksi ravnanja).¹¹

Postavlja se vprašanje, ali naj sodišča še naprej sama zagotavljajo izvajanje mediacije (tako za zdaj predvidevajo vsi programi, ki potekajo v Sloveniji) ali pa morda pride v poštev napotitev strank, ki soglašajo z mediacijo, na zunanjega izvajalca, ki je specializiran za izvajanje mediacij (*court connected mediator*). Jasno je namreč, da je zahtevno stalno vzdrževanje »infrastrukture«, ki je potrebna, če želi sodišče samo nuditi izvajanje mediacij. Po drugi strani pa ni dvoma, da je nadzor nad kakovostjo precej preprostejši kot v primeru napotitve na zunanjega izvajalca. Ni ovir, vsaj ne načelnih,¹² za program sodišču pridružene mediacije, ki bi se opiral na zunanjega ponudnika.

Brezplačnost mediacije za stranke, je bil v začetku izvajanja mediacij pomemben atribut programov sodišču pridružene mediacije, ki je prispeval k njihovi uspešnosti in je imel močan promocijski učinek. Ni pa mogoče zanikati, da plačljivost mediacij pri stranki ustvarja predstavo o določeni »vrednosti« storitve in jo tako spodbuja k aktivnejši vlogi. Občutljivo vprašanje je, ali in koliko bi se povpraševanje strank zmanjšalo v družinskih sporih, če bi strankam naložili plačilo za storitev v mediaciji? Razumno je pričakovati, da je elastičnost povpraševanja največja v gospodarskih sporih, a tam je mediacijski postopek plačljiv. Kljub plačljivosti mediacij v skladu z zakonodajo¹³ so stroški mediacijskih postopkov v primerjavi s sodnimi postopki relativno majhni. V gospodarskih

¹⁰ Očitno je to vprašanje uredil Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah (ZMCGZ). Uradni list RS, št. 56/08; vendar le na formalnem nivoju.

¹¹ Etični kodeks Društva mediatorjev Slovenije je bil sprejet v letu 2007.

¹² Gotovo je, da odločitev za zunanjega izvajalca mediacijskih storitev v odsotnosti neposredne proračunske podpore pod vprašaj postavlja brezplačnost mediacije za stranke.

¹³ kot to določa Zakon o alternativnem reševanju sodnih sporov (ZARSS). Uradni list RS, št. 97/09 in 40/12 - ZUJF)

zadevah so stranke tudi najbolj usposobljene, da opravijo analizo ekonomske upravičenosti mediacije (*cost benefit*), ki je utemeljena na primerjavi stroškov sodnega postopka in mediacije.

Direktiva 2008/52/ES¹⁴ države EU zavezujejo k proaktivnemu ravnanju in neposredni finančni podpori izvajalcev mediacije. Izhodišče sodne politike, ki teži k širšemu dostopu do sodnega varstva, bi moralo biti podpora sistemu, katerega težišče ni v sodnem reševanju spora, kot edini možnosti za stranke, ampak v naboru med seboj prilagojenih opcij, ki so na voljo strankam v sporu in med katerimi lahko izbirajo (arbitraža, mediacija, zgodnja nevtralna ocena spora, sodna odločitev). Ker je pojem »dostop do sodnega varstva« širši od pojma dostopa do sodišča,¹⁵ bi moral biti naslednji korak – ob hkratni promociji alternativnega reševanja sporov v širši javnosti – spodbujanje enake dostopnosti sodišču pridružene mediacije za vsakogar. K temu države članice več kot očitno spodbuja tudi Direktiva 2008/52/ES, ki v 3. členu določa, da lahko sodišče, kadar je to primerno, povabi stranke, da poskusijo spor rešiti v mediaciji, ali pa jih z mediacijo seznani na naroku za glavno obravnavo. Ponujene možnosti ZMCGZ in dosedanje novele ZPP¹⁶ sta zadovoljivo izkoristila. Pojma dostopnost mediacije in dolžnost sodišč, da izvajajo programe sodišču pridružene mediacije, se navezujeta na **obveznost (socialne) države**, da še naprej **zagotavlja sredstva za programe sodišču pridružene mediacije** in s tem na eni strani zagotavlja pogoje, za delo mediacij oziroma sodišč, na drugi pa prepreči, da bi premoženjski položaj oviral dejansko uresničitev pravice do sodnega varstva.

2.2. Avtonomna ureditev

Ko razmišljamo o viziji razvoja (na tem mestu le) sodišču pridružene mediacije, je treba najprej poudariti, da mora kakovost storitev v postopkih mediacije ostati temeljni postulat in *conditio sine qua non* vseh programov. **Sodišču pridružena mediacija ni isto kot mediacija zunaj sodišča.** Sodišču pridružena medi-

¹⁴ Glej npr. točko 17. Direktive 2008/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2008 o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah.

¹⁵ Naloga sodišč je zagotavljanje različnih postopkov, prirejenih individualnih različnostim primera, za rešitev spora.

¹⁶ Zakon o pravdnem postopku (ZPP). Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1 in 70/19 – odl. US

acija poteka v »senci sodišča« in je povezana s sodnim postopkom, čeprav ni del njega. Stranke zato utemeljeno pričakujejo, da bodo določeni standardi in načela spoštovani tudi v mediaciji. Sodišča morajo torej zagotoviti poštenost mediacijskih postopkov, to pa lahko storijo le tako, da posvečajo nenehno skrb strokovnim standardom mediatorjev, njihovemu kontinuiranemu izobraževanju, superviziji, izobraževanju sodnikov, ki sodijo v določenem primeru in sodnega osebja in, da z različnim kazalniki spremljajo uspešnost programa.

2.3. Vmesni sklep

Najprej je treba poudariti, da morajo sodišča ohraniti vodilno vlogo pri spodbujanju nadaljnje uporabe mediacije in dvigu povpraševanja po njej. Informativnost in **stalno izobraževanje** sodnikov in odvetnikov, katerih vloga je pri napotitvi na sodišču pridruženo mediacijo ključna, sta zelo pomembna. Programi sodišču pridružene mediacije v Sloveniji so **uspešni**. To lahko sklepamo na podlagi analize zadovoljstva strank, ki so sodelovale v postopkih mediacije. K temu so prispevali zlasti naslednji dejavniki:

- kakovost storitev v postopku mediacije,
- brezplačnost storitev,
- izvršljivost sporazumov,
- prepletenost ARS in sodnega odločanja v določenem sodnem primeru,
- dobra promocija,
- razmeroma visoka podpora odvetništva,
- motiv strank za hitrejšo rešitev spora z mediacijo, v primerjavi s sodno odločitvijo.

3. Mediacija v pravnih zadevah

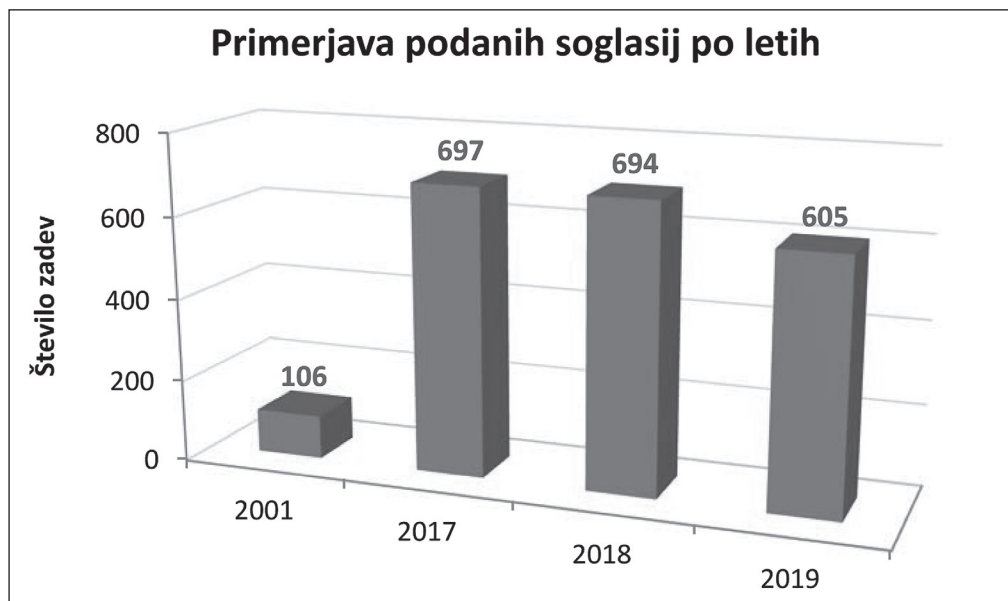
3.1. Podana soglasja v klasičnih pravnih sporih

V tem poglavju bomo interpretirali podatke za l. 2001, ko so se mediacije v pravnih sporih začele izvajati pri Okrožnem sodišču v Ljubljani in nato še za zadnja tri leta (2017, 2018 in 2019), ko imamo že znane podatke glede izvajanj mediacij pri tem sodišču.

V letu 2001, ko smo pričeli izvajati program, smo strankam mediacijo ponudili v 420 zadevah, pri čemer sta v 106 primerih dali soglasje za sodelovanje obe stranki, kar predstavlja 25,2 odstotka vseh zadev. Pri uvedbi novega programa je to bil visok odstotek, v primerjavi z drugimi državami, kjer so uvajali primerljive s sodiščem povezane postopke mediacije, saj so le te dosegale precej slabše rezultate, ki pa so se sčasoma izboljševali.¹⁷ V letu 2017, smo strankam mediacijo ponudili v 2608 zadevah, pri čemer sta v 697 primerih dali soglasje za sodelovanje obe stranki, kar predstavlja 26,7 odstotka, v letu 2018 pa je bilo ponujenih v mediacijo 2703 zadev in sta soglasje podali obe stranki v 694 primerih, t.j. v 25,7 odstotkih. V letu 2019 smo strankam mediacijo ponudili v 2434 zadevah, pri čemer sta v 605 primerih dali soglasje za sodelovanje obe stranki, kar predstavlja 24,9 odstotka.¹⁸

Delež podanih soglasij obeh strank je bil v letu 2019 kar za 5,7 krat višji od tistega v letu 2001, vendar glede na število ponuje-

Graf 1: Primerjava podanih soglasij po letih

¹⁷ V Veliki Britaniji na sodišču druge stopnje v Londonu izvajajo mediacijo, ki tudi temelji na prostovoljni bazi. Stranke povabijo k mediaciji in le-ta se izvede ob pogoju, da z njo obe stranki soglašata. V začetku izvajanja programa jeseni 1997 je bil delež obojestransko podanih soglasij le 2 odstotka, vendar je postopoma naraščal in sicer v obdobju od februarja do julija 1998 na 13 odstotkov, v obdobju od avgusta 1998 do januarja 1999 na 23 odstotkov in v obdobju od februarja do julija 1999 pa kar na 67 odstotkov. **Genn**, 2002, str. 73 in 77.

¹⁸ Statistične podatke za leta 2001, 2017, 2018 in 2019 je pripravila Služba za alternativno reševanje sporov pri Okrožnem sodišču v Ljubljani.

nih zadev v mediacijo, je potrebno pogledati odstotke podanih soglasij, ki sta v letih 2001 in 2019 primerljivi in odstopata le za 0,3 odstotka. Skozi vseh osemnajst let se je trend naraščanja števila ponujenih zadev v mediacijo nadaljeval, kar je gotovo posledica boljše informiranosti strank in odvetnikov ter kakovostnega dela mediatorjev. Padec v letu 2019 ne gre pripisati slabši informiranosti glede reševanja sporov z mediacijo, temveč manjšemu pripadu sodnih zadev na sodišču.

Preglednica 1: Statistični podatki o številu ponujenih zadev v mediacijo in podanih soglasij obeh.

Leto	Število zadev, ponujenih v mediacijo	Soglasje podali ob stranki
2001	420	106 (25,2 %)
2017	2608	697 (26,7 %)
2018	2703	694 (25,7 %)
2019	2434	605 (24,9 %)

Vir: Interni podatki Okrožnega sodišča v Ljubljani

3.2. Kvalitativna analiza za sodelovanja v mediaciji

Kot je mogoče zaključiti na podlagi podatkov, ki so navedeni v preglednici 1, delež obojestransko podanih soglasij ne narašča. To je bilo tudi za pričakovati saj gre za posledico pospešenega pravnega postopka, v katerem se sedaj v vseh zadevah ponudi strankam možnost reševanje sporov v mediaciji.

Iz anketnih vprašalnikov, ki jih izvaja SARS¹⁹ pri Okrožnem sodišču v Ljubljani²⁰ je razvidno:

- odvetniki in pooblaščenci pravnih oseb ne podajo soglasja v primeru, ko menijo, da je v celoti ali deloma sporen tožbeni temelj in se tako nima smisla pogajati o višini zahtevka;
- v primerih, ko dokazno gradivo, ki je priloženo tožbi, zmanjšuje njihovo pogajalsko izhodišče;

¹⁹ Služba za alternativno reševanje sporov.

²⁰ Intervju z vodjo SARS pri Okrožnem sodišču v Ljubljani (mag. Barbara Levstik Šega).

- v primerih, ko je na nasprotni strani stranka ali njen pooblaščenec, za katerega je splošno znano, da ne bo podal soglasja, ali da v mediaciji ne bo popuščal.

Mnenje mediatorjev e, da so stranke še vedno premalo informirane o mediaciji in njenem pomenu in da tudi to prispeva k temu, da ne podajo soglasja za sodelovanje.

Nasprotno pa so odvetniki in stranke pripravljeni podati soglasje v primerih, ko je jasno, da bo pravda dolga in draga, stranke pa želijo hitro in poceni rešitev svojega spora. Iz vprašalnikov za odvetnike je razvidno, da so v večini primerov na vprašanje, ali razmišljajo o tem, da bi postopek mediacije uporabili tudi v drugih sporih, odgovorili pozitivno. Iz tega je mogoče sklepati, da bo v prihodnje delež podanih soglasij še naraščal. Takšen zaključek je mogoč tudi zaradi izrednega zanimanja za mediacijo med strankami, saj se telefonsko večkrat zanimajo za možnost mediacije celo, ko tožbe na sodišče še niso vložili.

3.3. Uspešnost zaključenih mediacij v pravnih zadevah

V letu 2001 se je postopek mediacije zaključil v 105 primerih. V 52 zadevah ali v 49,5 odstotka zadev je bila mediacija zaključena uspešno, to je s sklenjeno poravnavo ali z umikom tožbe. V 53 zadevah ali v 50,5 odstotka zadev pa se je postopek mediacije sicer zaključil, vendar se je zadeva vrnila v redno obravnavo v pravnem postopku.

V letu 2017 je bila mediacija zaključena v 639 primerih in od tega je bilo uspešno končanih 337 ali 52,7 odstotka zadev mediacijskih postopkov, v 302 zadevah ali v 47,3 odstotka zadev pa se primer nadaljuje v pravnem postopku.

V letu 2018 je bila mediacija zaključena v 591 primerih, od tega so stranke sklenile poravnavo oziroma umaknile tožbo v 332 primerih ali v 56,2 odstotka zadev, 259 zadev ali 43,8 odstotka zadev pa se nadaljuje v pravnem postopku.

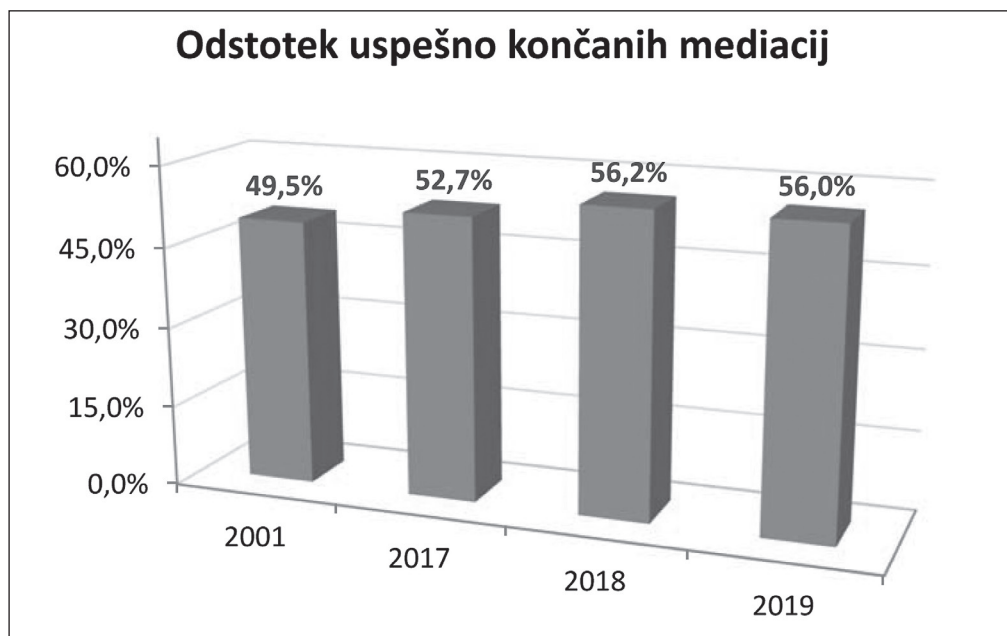
Leta 2019 se je v postopku mediacije zaključilo 530 zadev. V 297 primerih oziroma v 56 odstotka zadev je bila mediacija zaključena uspešno, v 233 primerih ali v 43,9 odstotka zadev pa se primer nadaljuje v pravnem postopku.

Preglednica 2: Statistični podatki o številu uspešno rešenih mediacij po letih.

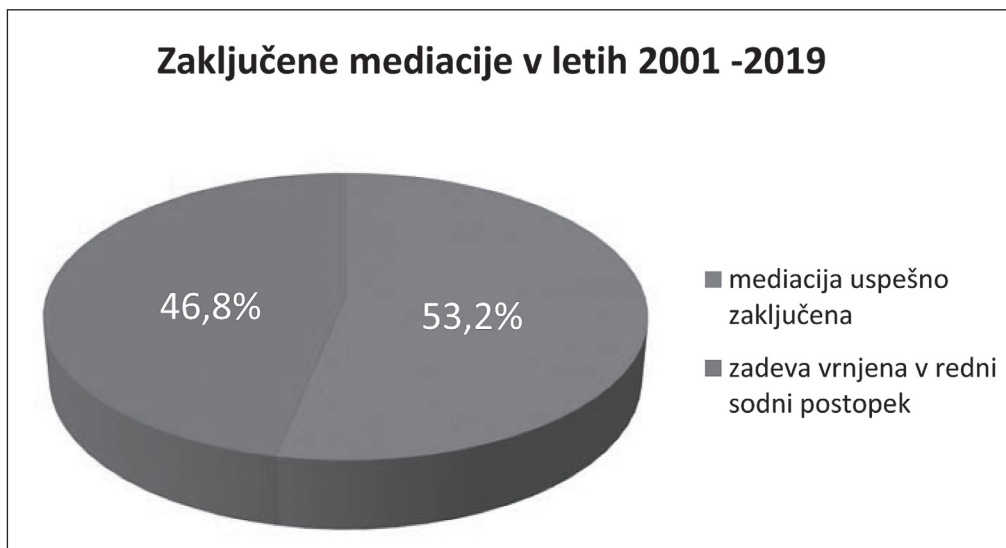
Leto	Uspešno rešene mediacije
2001	105
2017	639
2018	591
2019	530

Vir: Interni podatki Okrožnega sodišča v Ljubljani.

Graf 2: Odstotek uspešnosti končanih mediacij

Odkar smo začeli s programom mediacije, to je od leta 2001 do leta 2019, se je zaključilo 13540 mediacijskih postopkov, od tega 7207 uspešno, kar predstavlja 53,2 odstotka zadev.

Graf 3: Zaključene mediacije v letih od 2001 do 2019

3.4. Število srečanj potrebnih za uspešno končan mediacijski postopek v klasičnih pravnih zadevah

Za stranke naj bi mediacija pomenila prihranek na času in posledično tudi na denarju, zato smo preverjali, v kolikšnem obsegu uspešno zaključenih mediacij se zadeva zaključi že na prvem srečanju in kakšno je njihovo povprečno trajanje.

V letu 2001 se je zadeva uspešno zaključila že na prvem srečanju v 31 primerih ali v 62 odstotkih zadev. Za ostale zadeve je bilo potrebno opraviti dve ali še več srečanj.

V letu 2017 je bila zadeva zaključena na prvem srečanju v 33 primerih ali v 48,5 odstotka zadev.

V letu 2018 je bila zadeva zaključena na prvem srečanju v 17 primerih ali v 33,3 odstotka zadev.

Iz zgoraj navedenih podatkov vidimo, da se število uspešno končanih mediacij na prvem naroku zmanjšuje, kar pa nikakor ne pomeni, da je to slabo. Na podlagi ugotovitev, sedaj že zelo izkušenih mediatorjev, je razvidno, da lahko dodatno mediacijsko srečanje bistveno izboljša odnose med strankama v prihodnje, saj se razjasnijo kompleksnejša nesoglasja. Prav tako pa so mediatorji mnenja, da so stranke veliko bolj zadovoljne s doseženim sporazumom v kolikor lahko doma v miru premislijo o alternativnih rešitvah njihovega spora.

4. Zaključek

Iz številnih statističnih podatkov in empiričnih raziskav, ki smo jih opravili, pa tudi iz neformalnih pogovorov s pristojnimi na Okrožnem sodišču v Ljubljani, v zadevah, zaključenih z mediacijo, ni pritožb, kar pomeni manjši pripad in s tem zmanjšan obseg dela tudi Višjega sodišča.

V mediaciji stranke celovito pristopijo k razreševanju ne samo konkretnega spora, temveč celotnega spornega razmerja.

Tudi stroški za zastopanje odvetnikov in delo izvedencev so bistveno nižji, saj pri uspešni mediaciji plačajo stranke samo stroške sodnih taks. Pri sodni poravnavi lahko nato polovico teh stroškov zahtevajo v povračilo na podlagi izvršljive in pravnomočne sodne poravnave, ki jo sklene sodnik. Tudi za sodišče obstajajo denarni prihranki na stroških prostorov, dela sodnikov, poštnih storitev itd. Spori, rešeni v mediaciji, sodnikom in odvetnikom ter vsem udeleženi mediatorjem omogočajo, da se osredotočijo na bolj kompleksne in pravno težke zadeve, kjer so sporna pravna in ne dejanska vprašanja.

Potrebno je ponuditi več materialnih vzpodbud strankam, ki so se pripravljene poravnati oz. sodelovati v mediacijskih postopkih ali kako drugače preprečiti oz. rešiti spor s pomočjo mediacije, če so z aktivnim delovanjem k temu pripomogli. Deležni naj bodo ugodnosti pri (ne)plačilu sodnih taks, povrnitvi stroškov postopka, oprostitvi izvedenskih stroškov, na davčnem področju (t.i. »pozitivne sankcije«). Poskuse uvajanja mediacije praktično v vse vidike življenja bi lahko dejavno in konkretno pripomoglo k zmanjšanju sodnih zaostankov, ublažitvi konfliktov v družbi, k bolj tolerantnim odnosom med ljudmi in vzpostavitvi porušenih medsebojnih in poslovnih odnosov.

Treba se je zavedati, da so spori vsakdanja stvar in ni treba za vsak spor na sodišče, temveč je oportuno pred tem poskusiti rešiti spor s pomočjo nevtralne tretje osebe, mediatorja. Skratka povsod, kjer bi bilo mogoče spor rešiti na hitrejši način, bi morali najprej uporabiti mediacijo, šele če ta ni uspešna, pa spor reševati po drugi poti (določiti mediacijo kot neke vrste procesno predpostavko za sodni spor).

SEZNAM LITERATURE IN GRAFOV

Članki v revijah

- Betteto, N. (2008). Tendence razvoja sodišču pridružene mediacije v Sloveniji. *Pravna praksa*, št. 20, str. 8 in nasl.
- Genn, H. (2002). Court Based ADR Initiatives for Non-Family Civil Disputes: The Commercial Court and The Court of Appeal, London, št. 1/02.

Pravni viri

- Zakon o alternativnem reševanju sodnih sporov (ZARSS). Uradni list RS, št. 97/09 in 40/12.
- Zakon o arbitraži (ZArbit). Uradni list RS, št. 45/08.
- Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah (ZMCGZ). Uradni list RS, št. 56/2008.
- Zakon o pravdnem postopku (ZPP). Uradni list RS, št. 26/1999, 96/2002, 110/2002, 58/2003, 2/2004, 2/2004, 69/2005, 90/2005, 43/2006, 52/2007, 45/2008, 45/2008, 111/2008, 121/2008, 57/2009, 12/2010, 50/2010 -, 107/2010, 75/2012, 76/2012, 40/2013, 92/2013, 6/2014, 10/2014, 48/2014, 48/2015, 6/2017, 10/2017, 32/2018, 16/2019.
- Direktiva 2008/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta. OJ L 136, 24. 5. 2008.
- UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation with Guide to Enactment and Use (2004). United Nations. New York.

Samostojne publikacije

- Etična načela Društva mediatorjev Slovenije. (17. 3. 2007). Ljubljana: Društvo mediatorjev Slovenije in strokovnjaki. URL: https://www.slo-med.si/sites/default/files/files/kodeks_mediatorjev_slovenije.pdf, 6. 8. 2020.
- Predlog Bele knjige o mediaciji. (17. 6. 2008). Ljubljana: Društvo mediatorjev Slovenije in strokovnjaki. URL: https://www.slo-med.si/sites/default/files/files/osnutek_bela_knjiga.pdf, 6. 8. 2020.

